

NIK o rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży

Fot.NIK

Aktywność fizyczna jest niezbędna dla prawidłowego rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego oraz dla zapobiegania otyłości i zaburzeniom układu ruchu. Zwiększenie o blisko 100 proc. środków publicznych na realizację programów pobudzających aktywność fizyczną dzieci i młodzieży nie przełożyło się na realizację tego celu.

Zmalał odsetek dzieci i młodzieży (w wieku 11 - 17 lat) podejmujących aktywność fizyczną w wymiarze zgodnym z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia - co najmniej 60 minut dziennie przez 7 dni w tygodniu.

Izba podziela pogląd, że istotny wpływ na obniżenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży mają czynniki cywilizacyjne takie jak rozwój technologii cyfrowej, czyli spędzanie przez dzieci i młodzież wolnego czasu przed komputerem i smartfonem.

Tymczasem badanie aktywności fizycznej przeprowadzone w 2013 r. i w 2018 r. na grupie dzieci i młodzieży pokazało, że większość nie spełniała zaleceń WHO. Aktywność umiarkowaną, czyli co najmniej 60 minut dziennie aktywności fizycznej przez 7 dni w tygodniu, osiągnęło w 2013 r. tylko ponad 21 proc., a w 2018 r. ponad 15 proc. młodocianych w wieku 11 - 17 lat.

NIK skontrolowała, czy realizacja programów Ministra Sportu i Turystyki w latach 2016 - 2019 wpłynęła na wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. W latach 2016-2018 przeznaczono na ten cel z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej i Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów ponad 415 mln zł, co stanowiło 78 proc. wydatków na sport powszechny. W finansowanych w ten sposób aktywnościach sportowych (np. Sport Wszystkich Dzieci, Szkolny Klub Sportowy, Umieć Pływać) wzięło udział 4 mln dzieci i młodzieży.

W kontrolowanych latach środki na realizację programów wzrosły o ponad 97 proc. - z blisko 92 mln zł do ponad 180 mln zł. Dzięki temu liczba dzieci i młodzieży objęta wsparciem wzrosła o ponad 32 proc. - z 1,17 mln do 1,55 mln osób. Nie było to jednak współmierne do wzrostu finansowania programów. Realizowane przez Ministra programy nie przełożyły się na zakładany wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wieku 11 - 17 lat.

Niski poziom aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO potwierdziły wyniki ewaluacji Programu Szkolny Klub Sportowy oraz wyniki przeprowadzonego przez NIK badania kwestionariuszowego. Z badania ewaluacyjnego wynika, że w 2017 r. aktywność osiągało 12 proc., a w 2018 r. niewiele ponad 13 proc. uczniów uczestniczących w Programie SKS. W badaniu kwestionariuszowym zdecydowana większość uczniów, tj. blisko 87 proc. nieuczestniczących i ponad 98 proc. uczestniczących w Programie SKS zadeklarowała, że lubi uprawiać sport i chętnie ćwiczy na lekcjach wf (odpowiednio ponad 87 proc. i ponad 98 proc.). Jednak tylko 9 proc. uczestniczących (w czasie wolnym, tj. poza lekcjami wf) i ponad 12 proc. nieuczestniczących w Programie SKS (w czasie wolnym, tj. poza lekcjami wf i zajęciami SKS) przeznaczało 60 minut dziennie przez 7 dni w tygodniu na aktywność fizyczną. Najczęściej ww. uczniowie przeznaczali co najmniej 1 godz. dziennie na aktywność 1-2 lub 3-4 dni w tygodniu. Ponadto ponad 10 proc. uczniów nieuczestniczących w programie poza lekcjami wf nie uprawiało sportu i rekreacji w ogóle, a blisko 14 proc. z nich uprawiało sport lub rekreację tylko przez mniej niż jedną godzinę tygodniowo.

Cele i priorytety odnośnie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży określono w Programie Rozwoju

Sportu do roku 2020. Z czterech zaplanowanych wskaźników dotyczących rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży wzrost osiągnięto tylko w jednym. Założono, że odsetek dziewcząt w wieku 11 - 17 lat podejmujących aktywność w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO - czyli co najmniej 60 min. dziennie przez 7 dni w tygodniu, w stosunku do odsetka chłopców - wyniesie 60 proc. Tymczasem osiągnięto wynik przekraczający 70 proc. W przypadku innych wskaźników nie osiągnięto zakładanego wzrostu aktywności fizycznej, a w niektórych przypadkach nastąpił nawet jej spadek. Niepokojący jest spadek w 2018 r., w stosunku do przyjętej w Programie Rozwoju Sportu do roku 2020 wartości bazowej z 2013 r. wskaźników dotyczących odsetka dzieci i młodzieży w wieku 11-17 lat oraz w wieku 15-17 lat podejmujących aktywność fizyczną w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO. W pierwszym przypadku wartość wskaźnika zmalała z ponad 21 proc. do ponad 15 proc., tj. o blisko 6 pkt. procentowych, a w drugim zmniejszyła się z ponad 13 proc. do ponad 11 proc. tj. o ponad 2 pkt. procentowe. Ponieważ wskaźniki były niemożliwe do zrealizowania, obniżono je do wartości z 2013 r. Zdaniem NIK zmiana ta wynikała z niewłaściwego ich skonstruowania na etapie tworzenia przez Ministra Programu. Z tego samego powodu wykreślono z niego dwa wskaźniki dotyczące rozwoju szkolnej infrastruktury sportowo - rekreacyjnej. Zakładano, że odsetek szkół mających dostęp do sali gimnastycznej wzrośnie z blisko 75 proc. do 80 proc., a odsetek szkół mających dostęp do jakiegokolwiek boiska lub urządzenia sportowego z blisko 76 proc. do 80 proc. Jednak wobec braku danych, Minister odstąpił od monitorowania realizacji wskaźników.

NIK podziela pogląd Ministra, że istotny wpływ na obniżenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży mają czynniki cywilizacyjne m.in. rozwój technologii cyfrowych (spędzanie przez dzieci i młodzież większej ilości czasu przed komputerem, ze smartfonem i tabletem).

Zdaniem NIK także współpraca Ministra Sportu z Ministrem Edukacji Narodowej w zakresie rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wieku szkolnym była niewystarczająca. Dotyczyła przede wszystkim opiniowania przez Ministra zmian w przepisach oświatowych, natomiast w zbyt małym stopniu inicjowała działania mające na celu wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży.

NIK pozytywnie ocenia wprowadzenie w latach 2016-2018 nowych programów Szkolny Klub Sportowy i Klub, w których uczestniczyło coraz więcej dzieci, szkół podstawowych, gmin i klubów sportowych. Nie określono jednak zasad postępowania w razie wystąpienia wypadków na zajęciach SKS.

Tymczasem ich liczba rośnie. W 2017 r. w kraju było 30 wypadków, w 2018 r. 55, w 2019 r. (do 30 czerwca) 24. W 2018 r. w stosunku do 2017 r. liczba wypadków wzrosła o 83 proc. Najczęściej dotyczyły one urazów takich jak: stłuczenia, złamania kości, zwichnięcia i skręcenia stawów. Ponadto nie wprowadzono aplikacji mobilnej SKS na telefony komórkowe dla dzieci i ich rodziców, które wdrożenie z elementami stymulującymi nawyk podejmowania aktywności fizycznej (np. grywalizacji) mogłoby, w ocenie NIK, przyczynić się do zwiększenia aktywności poza lekcjami wf i zajęciami SKS.

Wnioski

Do ministra sportu, m.in. o

- Przygotowanie w strategicznym dokumencie rozwoju sportu w Polsce kierunków interwencji w zakresie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży oraz szkolnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz realnych do uzyskania wskaźników oceny rozwoju tych obszarów.
- Wprowadzenie w programach i zadaniach dotyczących rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży mierzalnych celów, mierników realizacji tych celów oraz narzędzi pozwalających Ministrowi na pomiar aktywności w cyklu rocznym lub kilkuletnim.
- Wprowadzenie w programach i zadaniach ewaluacji systemowej w cyklu rocznym lub kilkuletnim, w tym oceny ich wpływu na wzrost aktywności fizycznej w oparciu o przyjęte mierniki jakościowe oraz ograniczenie realizacji programów i zadań o niskim wpływie na ten rozwój.

Do ministra sportu i ministra edukacji narodowej o

- Podjęcie szerszej współpracy w zakresie kształtowania wśród dzieci i młodzieży nawyku podejmowania aktywności fizycznej oraz zachęcenia ich do większej aktywności poza zajęciami wychowania fizycznego.

Do Instytutu Sportu - Państwowego Instytutu Badawczego, m.in. o

- Wdrożenie funkcjonalności Narodowej Bazy Talentów dotyczącej wyszukiwania talentów sportowych.
- Podjęcie działań w celu wprowadzenia w ramach Programu SKS aplikacji mobilnej na telefony komórkowe dla dzieci oraz ich rodziców, zachęcającej dzieci i młodzież do podejmowania codziennej aktywności fizycznej.

Do gmin i szkół o

- Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania ze szkolnych obiektów sportowych oraz prawidłowej realizacji obowiązkowych kontroli stanu technicznego obiektów sportowych.

Źródło: NIK